

RETTENS DOM (Fjerde Afdeling)

30. juni 1993 *

I sag T-46/90,

Antonio Devillez, Henk Bunnik, Jerry Cadogan, Émile Kill, tjenestemænd i Europa-Parlamentet, ved advokat Jean-Noël Louis, Bruxelles, og med valgt adresse i Luxembourg hos fiduciaire Myson SARL, 1, rue Glesener,

sagsøgerne,

mod

Europa-Parlamentet ved juridisk konsulent Jorge Campinos, bistået af Manfred Peter og Jannis Pantis, Parlamentets Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede, og med valgt adresse på Europa-Parlamentets Generalsekretariat, Kirchberg,

sagsøgt,

angående en påstand om annullation af Europa-Parlamentets afgørelse om ikke at yde sagsøgerne det faste tillæg, som er fastsat i artikel 1 i Rådets forordning (EKSF, EØF, Euratom) nr. 300/76 af 9. februar 1976 om fastsættelse af de berettigede kategorier og af betingelserne for ydelse af tillæg samt satsene herfor, til tjenestemænd, som skal udføre deres arbejde i skifteholdstjeneste,

har

DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS RET I FØRSTE INSTANS
(Fjerde Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, C.W. Bellamy, og dommerne A. Saggio og C.P. Briët,

justitssekretær: fuldmægtig J. Palacio González,

* Processprog: fransk.

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter mundtlig forhandling den 31. marts 1993,

afsagt følgende

Dom

Sagens faktiske og retlige omstændigheder

- 1 Devillez, Bunnik, Cadogan og Kill arbejder i Europa-Parlamentets trykkeri. Der er fra den 8. september 1989 indført toholdsskift for disse fire tjenestemænd for at mindske de sundhedsskadelige virkninger af det høje akustiske tryk, som rotationspressen giver, og for at begrænse antallet af overarbejdstimer, jf. sagens akter. Skifteholdstjenesten blev varetaget af to hold, der på ugebasis, ekskl. lørdage, søndage og helligdage, arbejdede henholdsvis fra 7.00 til 13.30 og fra 13.00 til 19.30. Parterne har bekræftet dette i et svar på et skriftligt spørgsmål fra Retten. Skifteholdstjenesten blev efter parternes anmodning indstillet den 15. september 1990, jf. Parlamentets bemærkninger, der ikke bestrides af de berørte tjenestemænd.

- 2 Skifteholdstjeneste kan under visse omstændigheder give ret til et tillæg i medfør af vedtægtens artikel 56a. Retsgrundlaget for ydelsen af et sådant tillæg er følgende:

A — I vedtægtens artikel 56a, som ændret ved Rådets forordning (Euratom, EKSF, EØF) nr. 1009/75 af 14. april 1975 om ændring af forordning (EØF, Euratom, EKSF) nr. 259/68 vedrørende vedtægten for Tjenestemænd i De Europæiske Fællesskaber og vilkårene for de øvrige ansatte i Fællesskaberne (EFT L 98, s. 1), hedder det:

»Der kan ydes tillæg til den tjenestemand, der inden for rammerne af en sådan skifteholds- eller turnustjeneste, som af tjenstlige grunde og på grund af kravene om sikkerhed på arbejdspladsen er besluttet af institutionen og af denne anses at skulle være af sædvanlig og vedvarende karakter, regelmæssigt er forpligtet til at arbejde om natten, på lørdage, søndage eller helligdage samt øvrige fridage.

Rådet, som træffer afgørelse på grundlag af forslag fra Kommissionen, udarbejdet efter udtalelse fra Vedtægtsudvalget, afgør, hvilke kategorier der er berettigede, og fastlægger betingelserne for ydelse af dette tillæg og satserne herfor.

...«

B — I medfør af andet afsnit i vedtægtens ovennævnte artikel 56a har Rådet udstedt forordning (EKSF, EØF, Euratom) nr. 300/76 af 9. februar 1976 om fastsættelse af de berettigede kategorier og af betingelserne for ydelse af tillæg samt satserne herfor, til tjenestemænd, som skal udføre deres arbejde i skifteholdstjeneste (EFT L 38, s. 1, herefter benævnt »forordning nr. 300/76«). Artikel 1, stk. 1, i denne forordning, som ændret ved Rådets forordning (EKSF, EØF, Euratom) nr. 2764/79 af 6. december 1979 (EFT L 315, s. 1) og Rådets forordning (Euratom, EKSF, EØF) nr. 1307/87 af 11. maj 1987 (EFT L 124, s. 6), er affattet således:

»1. Den tjenestemand, hvis vederlag afholdes over forsknings- og investeringsbudgettet, og som gør tjeneste ved et anlæg under Det Fælles Forskningscenter eller udøver virksomhed i tilknytning hertil, eller hvis vederlag afholdes over driftsbetjeningerne, og som gør tjeneste i et datacenter, en sikkerhedstjeneste eller en telex-tjeneste eller i ekspeditionstjenesten for *De Europæiske Fællesskabers Tidende*, og som i overensstemmelse med artikel 56a i vedtægten for tjenestemænd udfører sit arbejde i skifteholdstjeneste, har ret til et tillæg på:

— 10 329 BFR når han arbejder i en tjenestegren med to skiftehold, bortset fra lørdag, søndag og helligdage

- 15 589 BFR når han arbejder i en tjenestegren med to skiftehold, hvoraf det ene er et nathold, herunder også lørdag, søndag og helligdage
- 17 014 BFR når han arbejder i en tjenestegren med døgndrift, bortset fra lørdag, søndag og helligdage
- 22 238 BFR når han arbejder i skifteholdstjeneste uden afbrydelse

...«

- 3 I denne sag meddelte Gómez de Enterría, generaldirektør for Oversættelse og Almindelige Anliggender, som er ansvarlig for trykkeriet, ved notat af 17. november 1989 Van den Berge, generaldirektør for personale, budget og økonomi, at hun netop havde fået meddelelse om, at de fire ovennævnte tjenestemænd den 8. september 1989 havde indledt et »forsøg« med toholdsskift, tilsyneladende med tilfredsstillende resultater. Derfor anmodede hun om, at det faste tillæg i henhold i artikel 56a i vedtægten for tjenestemænd i De Europæiske Fællesskaber (herefter benævnt »vedtægten«) blev ydet de pågældende tjenestemænd fra den 8. september 1989. Gómez de Enterría tilstillede tjenestemændene genpart af dette notat ifølge tjenestemændenes eget udsagn, som ikke bestrides af Parlamentet.
- 4 Van den Berge meddelte ved notat af 19. december 1989 Gómez de Enterría, at der ikke kunne ydes noget fast tillæg til de pågældende fire tjenestemænd på grundlag af ovennævnte artikel, idet det heri hedder, at alene tjenestemænd, som af tjenstlige grunde skal udføre arbejde af sædvanlig og vedvarende karakter om natten eller på lørdage, søndage og helligdage, kan modtage tillægget. Efter at have modtaget dette notat underrettede Gómez de Enterría den 22. december 1989 de fire tjenestemænd om dets indhold, hvilket fremgår af deres bemærkninger, der ikke bestrides af modparten.

- 5 Den 21. marts 1990 indbragte de klage over administrationens afgørelse om ikke at yde dem det faste tillæg i henhold til artikel 1 i forordning nr. 300/76 for deres arbejde i skifteholdstjeneste med to skiftehold, som er beskrevet i ovennævnte notat af 19. december 1989. Ved generalsekretærens skrivelser af 18. juli 1990 afviste Parlamentet de fire klager med den begrundelse, at forordning nr. 300/76 ikke kunne anvendes på tjenestemænd, som arbejdede i institutionernes trykkerier.

Retsforhandlingerne

- 6 På denne baggrund har de fire tjenestemænd ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 18. oktober 1990 nedlagt påstand om annullation af Parlamentets afgørelse af 19. december 1989 om ikke at yde dem det faste tillæg for skifteholdstjeneste, der er fastsat i artikel 1 i ovennævnte forordning nr. 300/76. Retsforhandlingerne blev suspenderet fra den 7. marts 1991 til den 15. maj 1992 ved kendelser af 7. marts 1991, 30. maj 1991, 12. juli 1991, 9. januar 1992 og 26. marts 1992, først på grund af afventning af en ekspertundersøgelse af det akustiske tryk i trykkeriet, dernæst på grund af planlægning og gennemførelse af konkrete foranstaltninger til mindskelse af det akustiske tryk, og endelig for at give parterne tid til at undersøge mulighederne for en mindelig afgørelse af tvisten.
- 7 I den periode, hvor retsforhandlingerne var suspenderet, påbegyndtes lydisoleringsarbejdet efter den ekspertundersøgelse, der blev foretaget af sammenslutningen AIB-Vinçotte den 18. juni 1991 på Parlamentets initiativ. Lydisoleringen førte ifølge målinger foretaget den 9. december 1991 af den samme ekspert udpeget af Parlamentet til en nedsættelse af lydniveauet med ca. fire decibel (A) (som måler det akustiske niveau, der er repræsentativt for virkningerne på det menneskelige øre, herefter benævnt »decibel«). I eksperterklæringen, som blev indsat i akterne den 6. februar 1992, konstateredes det, at det højst tilladelige niveau på 85 decibel nu kun blev overskredet for rotationspressens vedkommende. Parlamentet pålagde AIB-Vinçotte at foretage en ny undersøgelse, denne gang af den støj, som rotationspressens operatør udsættes for. Eksperterklæringen herom blev tilstillet Parlamentet den 9. december 1992 og fremsendt til Retten den 25. januar 1993. Sagsøgerne har i deres skriftlige bemærkninger til erklæringen, som fremkom den 11. marts 1993, bestridt de deri indeholdte konklusioner.

- 8 Da det ikke lykkedes parterne at nå til en mindelig afgørelse inden fristens udløb den 15. maj 1992, blev fristen for fremlæggelsen af svarskriftet uden videre fastsat, og den skriftlige forhandling afvikledes på sædvanlig måde. Den blev afsluttet den 23. november 1992. På grundlag af den refererende dommers rapport besluttede Retten at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisoptagelse. Som svar på Rettens skriftlige spørgsmål gjorde parterne inden retsmødet rede for, hvad de forstod ved det i vedtægtens artikel 56a indeholdte udtryk »om natten«, og bekræftede visse faktiske omstændigheder. Den mundtlige forhandling fandt sted den 31. marts 1993.

Parternes påstande

- 9 Sagsøgerne har nedlagt følgende påstande:

- Det fastslås, at sagen kan tages under påkendelse, og der gives dom efter sagsøgernes påstande.
- Følgelig annulleres administrationens afgørelse om ikke at yde sagsøgerne det faste tillæg, der er fastsat i artikel 1 i Rådets forordning (EKSF, EØF, Euratom) nr. 300/76 af 9. februar 1976, for den skifteholdstjeneste med to skiftehold, der er pålagt dem.
- Om fornødent annulleres den udtrykkelige afvisning af 18. juli 1990 af den administrative klage, sagsøgerne indgav den 21. marts 1990 i henhold til vedtægtens artikel 90, stk. 2.
- Sagsøgte dømmes til at betale sagens omkostninger i medfør af procesreglementets artikel 87, stk. 3, andet afsnit, og de nødvendige omkostninger, der er afholdt med henblik på sagens behandling.

Endvidere har Devillez i sin replik nedlagt følgende påstand:

- På grund af den nye omstændighed, at sagsøgte undlod i tide at lade udføre det arbejde, der var nødvendigt for at nedbringe støjniveauet, dømmes sagsøgte til

at betale ham et beløb svarende til det faste tillæg for skifteholds- og turnus-tjeneste for perioden mellem indstillingen af denne tjeneste og den faktiske gennemførelse af nævnte lydisoleringsarbejde.

Sagsøgte har nedlagt følgende påstande:

— Afvisning.

— Subsidiært: frifindelse.

— Der træffes afgørelse om sagens omkostninger efter gældende bestemmelser.

Endvidere har sagsøgte i sin duplik nedlagt følgende påstande:

— Det nye erstatningskrav afvises.

— Der træffes afgørelse om sagens omkostninger i henhold til procesreglementets artikel 87, stk. 3, andet afsnit.

Formaliteten

Parternes argumenter

- ¹⁰ Sagsøgte har gjort gældende, at påstanden om annullation af afgørelserne af 19. december 1989 og 18. juli 1990 om afvisning af klagen ikke kan fremmes til realitetsbehandling. Sagsøgte har for det første påberåbt sig, at afgørelsen af 19. december 1989 ikke er truffet af ansættelsesmyndigheden og derfor ikke kan

indbringes for Retten, jf. vedtægtens artikel 91. Sagsøgte har for det andet hævdet, at sagsøgerne ikke længere har retlig interesse i at kræve afgørelsen af 18. juli 1990 annulleret med tilbagevirkende kraft, idet skifteholdstjenesten blev indstillet den 15. september 1990.

- 11 Sagsøgerne finder for deres vedkommende, at søgsmålet kan fremmes til realitetsbehandling. De har gjort gældende, at de trods det arbejde, der delvis har rådet bod på de konstaterede støjgener, stadig har personlig interesse i sagen, idet denne er anlagt med henblik på annullation af afgørelsen om ikke at yde dem det faste tillæg for den skifteholds- eller turnustjeneste, der var indført fra den 8. september 1989 til den 15. september 1990 med det dobbelte formål at begrænse antallet af overarbejdstimer og mindske støjgenerne.

Retten's bemærkninger

- 12 I forbindelse med sagsøgernes første anbringende, nemlig anbringendet om, at generaldirektøren for personale, budget og økonomi ikke havde kompetence til at træffe den anfægtede afgørelse, skal det undersøges, om ovennævnte notat af 19. december 1989 kan antages at indeholde et klagepunkt imod sagsøgerne. Dette forudsætter ikke alene, at retsakten er vedtaget af den kompetente myndighed, men også, at den indeholder en endelig stillingtagen vedrørende anvendelsen af vedtægtens artikel 56a på sagsøgerne. Retten skal af egen drift undersøge dette spørgsmål, som vedrører ufravigelige procesforudsætninger, og som hænger nøje sammen med sagsøgtens anbringende (se bl.a. Domstolens dom af 23.4.1956, forenede sager 7/54 og 9/54, Groupement des industries sidérurgiques luxembourgeoises mod Den Høje Myndighed, Sml. 1954-1964, s. 21, org. ref.: Rec. s. 53, 86 og 88, og Retten's dom af 6.12.1990, sag T-130/89, B. mod Kommissionen, Sml. II, s. 761, summarisk offentliggørelse).
- 13 Hertil bemærkes alene, at det af sagens akter klart fremgår, at ophavsmanden til det anfægtede notat har handlet efter aftale med ansættelsesmyndigheden. Parlamentet har nemlig bekræftet indholdet af det anfægtede notat, jf. Parlamentets generalsekretærs afvisning af 18. juli 1990 af klagen over notatet. Da sagsøgerne desuden fik meddelelse om generaldirektøren for personale, budget og økonomis klare, præcise og begrundede afslag på den ansøgning, som deres overordnede havde fremsat over for ham om udbetaling af det pågældende tillæg til dem, og navnlig når det tages i

betragtning, fra hvilken instans afslaget kom, må sagsøgeren anses for at have været berettiget til at betragte afslaget på at yde dem det omtvistede tillæg som en afgørelse truffet af den kompetente myndighed (se Domstolens dom af 24.2.1981, forenede sager 161/80 og 162/80, Carbognani og Coda Zabetta mod Kommissionen, Sml. s. 543, præmis 14, og af 19.1.1984, sag 65/83, Erdini mod Rådet, Sml. s. 211, præmis 7).

- 14 På denne baggrund skal den anfægtede skrivelse under alle omstændigheder betragtes som en akt indeholdende et klagepunkt imod sagsøgerne, der mundtligt er meddelt disse af deres overordnede. Dette resultat er i overensstemmelse med Domstolens praksis, ifølge hvilken mundtlige afgørelser kan indeholde klagepunkter imod de berørte tjenestemænd (se Domstolens dom af 9.2.1984, forenede sager 316/82 og 40/83, Kohler mod Revisionsretten, Sml. s. 641, præmis 8-13).
- 15 Hertil kommer, at for så vidt de berørte tjenestemænd var delagtige i den ansøgning, som deres overordnede ved sit notat af 17. november 1989 forelagde ovennævnte generaldirektør for personale, budget og økonomi, må notatet fortolkes som en ansøgning i henhold til vedtægtens artikel 90, stk. 1. At de pågældende tjenestemænd var delagtige i denne ansøgning fremgår navnlig af, at de havde modtaget en genpart heraf fra deres overordnede, som senere underrettede dem om administrationens afslag. Notatet var helt entydigt. Det indeholdt en klar og præcis ansøgning om, at sagsøgerne fik udbetalt det i vedtægtens artikel 56a omhandlede tillæg. Det var klart, at notatet tenderede mod, at der blev truffet en afgørelse til fordel for de pågældende. Dette bekræfter, at det negative svar fra den generaldirektør, der havde modtaget ansøgningen, under ingen omstændigheder kan betragtes som en rent intern akt, der er et led i brevvekslingen inden for administrationen, eller som en simpel oplysning. Der er derfor ingen tvivl om, at det negative svar må betragtes som en afgørelse.
- 16 For så vidt angår den anden formalitetsindsigelse, nemlig at sagsøgerne ikke har nogen retlig interesse i søgsmålet, fastslår Retten, at sagsøgerne har en økonomisk interesse i at kræve annullation af de anfægtede afgørelser, hvorved der blev nægtet dem det tillæg, de mener at have ret til på grund af deres arbejde med to skiftehold fra den 8. september 1989 til den 15. september 1990.

- 17 Følgelig bør annullationssøgsmålet fremmes til realitetsbehandling.

Annulationspåstandens berettigelse

- 18 Sagsøgerne har til støtte for deres annullationspåstand påberåbt sig to anbringender, nemlig tilsidesættelse af ovennævnte forordning nr. 300/76 fortolket ud fra det almindelige princip om ligebehandling af tjenestemænd, og tilsidesættelse af omsorgspligten og arbejdsmiljøreglerne.

Det første anbringende om tilsidesættelse af forordning nr. 300/76 fortolket ud fra det almindelige princip om ligebehandling af tjenestemænd

Parternes argumenter

- 19 Sagsøgerne har for det første gjort gældende, at forordning nr. 300/76 ikke på nogen måde gør ydelsen af det faste tillæg betinget af, at der regelmæssigt udføres arbejde om natten eller på lørdage, søndage eller helligdage. Da der er tale om to bestemmelser af samme art, går nævnte forordning, der er en ny og specifik bestemmelse, forud for bestemmelsen i vedtægtens artikel 56a om, at der kun ydes tillæg til den tjenestemand, som »regelmæssigt er forpligtet til at arbejde om natten, på lørdage, søndage eller helligdage samt øvrige fridage«. I øvrigt har sagsøgerne i deres skriftlige svar på Rettens spørgsmål om begrebet »nat« påpeget, at dette begreb hverken er defineret i vedtægtens artikel 56a eller i ovennævnte forordning nr. 300/76. De har hævdet, at forordningens artikel 1, stk. 1, indeholder visse præciseringer, idet der blandt modtagerne af tillæggene nævnes tjenestemænd, der arbejder i telex- og/eller telefontjenesten, og som arbejder med to skiftehold fra kl. 7.00 til 13.00 eller fra kl. 13.00 til 19.00. Lovgiver har således tilsyneladende i forordning nr. 300/76 ligestillet arbejdstider, der starter kl. 7.00 og/eller slutter kl. 19.00, med nattjeneste, som udløser ret til et tillæg.
- 20 Under disse omstændigheder finder sagsøgerne, at sagsøgte ved ikke at yde dem det tillæg, der er omhandlet i forordningens artikel 1, har fortolket forordningen

restriktivt uden hensyntagen til det almindelige princip om ligebehandling af tjenestemænd. I retsmødet har de navnlig gjort gældende, at deres arbejdsbetingelser svarer til dem, der gælder for tjenestemændene i telextjenesten, som stort set er blevet til telefon- og telefaxtjeneste, og som derfor er langt mindre støjende.

- 21 Sagsøgte finder for sit vedkommende, at dette første anbringende bør forkastes. Sagsøgte har for det første anført, at trykkeriet, hvor sagsøgerne arbejder, ikke nævnes blandt de tjenester, der er omfattet af det pågældende tillæg, som er fastsat i artikel 1 i forordning nr. 300/76. Dette indebærer ingen forskelsbehandling på bekostning af sagsøgerne. Sagsøgte har herved hævdet, at vedtægtens artikel 56a bestemmer, at der alene skal vedtages en gennemførelsesforordning for så vidt angår skifteholds- eller turnustjeneste, som institutionen betragter som værende af »sædvanlig og vedvarende« karakter. Dette er ikke tilfældet i denne sag. Den tjeneste med to skiftehold, der forsøgsvis blev indledt den 8. september 1989 og afsluttet den 15. september 1990, var en ren overgangsforanstaltning. Derfor kan sagsøgernes situation ikke sammenlignes med situationen for de i forordning nr. 300/76, stk. 1, omhandlede ansatte, der gør tjeneste i et datacenter, en sikkerhedstjeneste eller en telextjeneste.
- 22 Endvidere har sagsøgte påpeget, at skifteholds- eller turnustjenesten i medfør af forordning nr. 300/76 skal udføres »i overensstemmelse med artikel 56a i vedtægten« for at give ret til tillæg. Men sagsøgerne har ikke opfyldt den i nævnte artikel fastsatte betingelse om, at der skal arbejdes om natten. Sagsøgte har i sit skriftlige svar på et spørgsmål fra Retten om begrebet »nat« gjort gældende, at dette begreb vedrørte arbejde udført mellem kl. 22.00 og kl. 7.00. Sagsøgte har herved hovedsagelig henvist til Rådets forordning (Euratom) nr. 1371/72 af 27. juni 1972 om fastlæggelse af betingelserne for ydelse af tillæg samt satserne herfor til tjenestemænd og øvrige ansatte, hvis vederlag afholdes over forsknings- og investeringsbudgettet, og som gør tjeneste ved et anlæg under Det Fælles Forskningscenter, eller som udøver virksomhed i tilknytning hertil for visse tjenesteydelser af særlig art (EFT L 149, s. 4, herefter benævnt »forordning nr. 1371/72«), samt Kommissionens beretning til Rådet om tillæg for visse tjenesteydelser — regnskabsårene 1981-1984 (KOM (85) 372 endelig udg.), af 15. juli 1985.

Rettens bemærkninger

- 23 Det tilkommer Retten at afgøre, om sagsøgerne under deres skifteholdstjeneste med to skiftehold opfyldte samtlige betingelser for ydelse af det pågældende tillæg, således som disse er fastlagt i artikel 1 i Rådets forordning nr. 300/76, sammenholdt med vedtægtens artikel 56a og det almindelige princip om ligebehandling af tjenestemænd.
- 24 I forordning nr. 300/76, artikel 1, er der udtrykkeligt fastsat seks kategorier tjenestemænd, der kan modtage tillægget, nemlig tjenestemænd, hvis vederlag afholdes over forsknings- og investeringsbudgettet, og som gør tjeneste ved et anlæg under Det Fælles Forskningscenter eller udøver virksomhed i tilknytning hertil, eller hvis vederlag afholdes over driftsbevillingerne, og som gør tjeneste i et datacenter, i en sikkerhedstjeneste eller en telextjeneste, eller i ekspeditionstjenesten for *De Europæiske Fællesskabers Tidende*.
- 25 I denne sag må det for det første fastslås, at sagsøgerne, som arbejder i et trykkeri, ikke hører til nogen af de tjenestemandskategorier, der udtrykkeligt nævnes i nævnte forordning. Spørgsmålet er da, om nævnte forordning i betragtning af bestemmelserne i vedtægtens artikel 56a, som den gennemfører, og som den ikke kan fravige på bekostning af de berørte tjenestemænd (se Domstolens dom af 10.3.1971, sag 38/70, Tradax, Sml. 1971, s. 27, org. ref.: Rec. s. 145, præmis 10), kan fortolkes bredere til fordel for sagsøgerne.
- 26 I denne forbindelse finder Retten ikke, at retten til et tillæg i medfør af forordning nr. 300/76 ved en analogisk fortolkning af forordningens bestemmelser kan udstrækkes til at omfatte andre tjenestemandskategorier end dem, der udtrykkeligt er nævnt. Dette skyldes følgende forhold. For det første indebærer en sådan analogisk udvidelse af forordningens rækkevidde tilsidesættelse af lovgivers skønsbeføjelse — som skal udøves i overensstemmelse med god forvaltningsskik — ved fastlæggelsen af de kategorier, der kan modtage det omtvistede tillæg. Artikel 56a, som bemyndiger Rådet til at afgøre, hvilke kategorier der er berettigede, giver ikke tjenestemænd, der udfører skifteholds- eller turnustjeneste, nogen subjektiv ret til tillæg. I artiklen er der alene fastsat en mulighed for, når der hviler visse specifikke

byrder på de pågældende tjenestemænd, at yde et sådant tillæg til visse kategorier, som efterfølgende skal fastlægges i en gennemførelsesforordning på betingelser, der ligeledes skal fastsættes i gennemførelsesforordningen.

- 27 Retten finder for det andet, at i tilfælde af arbejde i en tjenestegren med to skiftehold i dagtimerne, jf. artikel 1, første led, i forordning nr. 300/76, forhindrer en sammenholdelse af forordningens bestemmelser og vedtægtens artikel 56a klart en analogisk anvendelse af dette første led på tjenestemænd, der ikke tilhører nogen af de udtrykkeligt fastsatte kategorier, på grund af det første ledes specifikke karakter.

Sammenholdes de relevante bestemmelser i vedtægtens artikel 56a og i forordning nr. 300/76, fremgår det, at forordningen i artikel 1, første led, indebærer en udvidende gennemførelse af artikel 56a, idet ydelsen af et tillæg ikke i denne bestemmelse betinges af, at der arbejdes i skifteholdstjeneste om natten, på lørdage, søndage og helligdage, mens vedtægtens artikel 56a udtrykkeligt sigter på det tilfælde, at tjenestemanden »regelmæssigt er forpligtet til at arbejde om natten, på lørdage, søndage eller helligdage samt øvrige fridage«. Ifølge artikel 1, første led, i forordning nr. 300/76 er en tjenestemand nemlig berettiget til et tillæg på »10 329 BFR, når han arbejder i en tjenestegren med to skiftehold, bortset fra lørdag, søndag og helligdage«. Det fremgår klart, at ydelsen af et tillæg i medfør af denne bestemmelse ikke er betinget af natarbejde, hvilket også kan ses af, at denne betingelse udtrykkelig er nævnt i samme artikels andet led, ifølge hvilken en tjenestemand får udbetalt »15 589 BFR, når han arbejder i en tjenestegren med to skiftehold, hvoraf det ene er et nathold, herunder også lørdag, søndag og helligdage«.

- 28 Denne bestemmelse, hvis rækkevidde er bredere, end hvad der er fastsat i artikel 56a, kan på grund af sin karakter af en undtagelse i forhold til betingelserne i nævnte artikel alene anvendes på tjenestemænd, der tilhører en af de kategorier, der udtrykkelig er nævnt. Det bemærkes endvidere, at artikel 56a selv er en undtagelsesbestemmelse, der derfor selv har karakter af en undtagelse i forhold til de almindelige aflønningsregler. Dette indebærer derfor helt klart, at artikel 1 i forordning

nr. 300/76, som gennemfører nævnte artikel 56a, ikke kan anvendes på et tilfælde, som ikke alene ikke opfylder betingelserne i artikel 56a, men som derudover ikke udtrykkeligt nævnes i forordningen. I denne situation mangler de væsentligste forudsætninger for en analogisk anvendelse.

- 29 Disse principper må således anvendes på denne sag. Retten fastslår, at sagsøgerne har udført tjeneste med to skiftehold fra kl. 7.00 til kl. 13.30 og fra kl. 13.00 til kl. 19.30. Ifølge systematikken i forordning nr. 300/76, artikel 1, er det klart, at en sådan tjeneste er omfattet af denne artikels første led, som omhandler arbejde udført i skifteholdstjeneste i dagtimerne. Tjenesten kan ikke betegnes som natarbejde i henhold til bl.a. artikel 1, andet led. Som det fremgår af Parlamentets skriftlige svar på Rettens spørgsmål om begrebet »nat«, bekræftes dette af institutionernes praksis, som går ud på, at der ved ydelse af tillæg for natarbejde i den i forordning nr. 300/76 forudsatte betydning forstås arbejde udført mellem kl. 22.00 og kl. 7.00. Denne praksis er i overensstemmelse med bestemmelserne i forordning nr. 1371/72, som blev ophævet ved forordning nr. 300/76, og som fastlagde betingelserne for ydelse af tillæg i henhold til artikel 56a samt satserne herfor. I ovennævnte forordning nævnes udtrykkeligt natarbejde mellem kl. 22.00 og kl. 7.00. Under disse omstændigheder er der så meget mere grund til, at sagsøgerne, som i forvejen ikke hører til nogen af ovennævnte kategorier, ikke kan kræve analogisk anvendelse af artikel 1 i forordning nr. 300/76 for skifteholdstjeneste, der som i denne sag udføres om dagen.

- 30 Endelig må det også undersøges, om fortolkningen af bestemmelserne i forordning nr. 300/76, sammenholdt med det almindelige princip om ligebehandling af tjenestemænd, kan bevirke, at sagsøgerne anerkendes som berettiget til at modtage det pågældende tillæg. I medfør af dette princip må sammenlignelige situationer ikke behandles forskelligt, medmindre en forskelsbehandling objektivt set er berettiget, jf. Domstolens dom af 16. oktober 1980 (sag 147/79, Hochstrass mod Domstolen, Sml. s. 3005, præmis 7).

I denne sag må det erindres, at forordning nr. 300/76 som nævnt ikke kan anvendes analogisk, idet den gælder for særlige kategorier, som fastlægges ud fra tjenestens

interesse og de særlige byrder, der hviler på tjenestemænd fra de nævnte kategorier. I øvrigt kan man under alle omstændigheder tilføje, at sagsøgerne i denne sag befinder sig i en anden situation end de tjenestemænd eller andre ansatte, som hører til de kategorier, der udtrykkelig er nævnt i artikel 1 i forordning nr. 300/76, på grund af karakteren af den tjeneste, i hvilken de arbejder, nemlig et trykkeri, og karakteren af de udøvede funktioner, hvilket gør det umuligt at anvende denne bestemmelse analogisk.

- 31 Det fremgår af det ovenfor anførte, at første anbringende må forkastes.

Det andet anbringende om tilsidesættelse af omsorgspligten og arbejdsmiljøreglerne

Parternes argumenter

- 32 Det andet anbringende er opdelt i to dele. I første del har sagsøgerne gjort gældende, at for så vidt som indførelsen af en tjeneste med to skiftehold netop havde til formål at afhjælpe administrationens forsømmelser med hensyn til arbejdsmiljøreglerne, påhvilede det administrationen, som har en omsorgspligt, at yde dem tillæg i henhold til vedtægtens artikel 56a.

- 33 Sagsøgerne har for at godtgøre, at administrationen har gjort sig skyldig i en retsstridig forsømmelse, gjort gældende, at Parlamentet som arbejdsgiver skal overholde ikke alene Rådets direktiv 86/188/EØF af 12. maj 1986 om beskyttelse af arbejdstagere mod risici ved at være udsat for støj under arbejdet (EFT L 137, s. 28), men også de normer for beskyttelse af arbejdstagerne, der gælder på tjenestestedet, i denne sag den gældende anordning om lønmodtagerbeskyttelse i Luxembourg. Allerede den 27. juli 1989 havde dr. De Wilde meddelt Gómez de

Enterria resultaterne af de akustiske målinger i trykkeriet. Sagsøgerne har anført, at dr. De Wilde i sin rapport havde fastslået, at støjniveauet i trykkeriet lå på 90,1 decibel. Han havde desuden påpeget, at i forbindelse med rotationspresser skal et støjniveau på 85 decibel få advarselslamperne til at blinke, mens et niveau på 90 decibel medfører klar fare for arbejdsbetingede høreskader. Han havde endvidere anført, at de konstaterede frekvenser lå »på grænsen af farezonen for øret«. Endelig havde han foreslået flere foranstaltninger til nedbringelse af rotationspressens støjniveau, samt at der blev krævet udarbejdelse af audiogrammer ved de årlige lægeundersøgelser. Ingen af disse forslag blev gennemført.

34 Sagsøgte har bestridt sagsøgernes argumenter og anført, at indførelsen af skifteholdstjeneste navnlig var begrundet i et ønske om at forbedre de pågældendes arbejdsvilkår, indtil administrationen havde truffet foranstaltninger til nedbringelse af støjgenerne. Sagsøgte finder, at de arbejder, der blev udført efter den første ekspertundersøgelse, som blev gennemført den 18. juni 1991 efter sagsøgtes anmodning, førte til tilfredsstillende forbedringer, hvilket bekræftes af resultaterne af de senere undersøgelser.

35 Med hensyn til den anden del af anbringendet har sagsøgerne anført, at de allerede den 8. september 1989 var blevet underrettet af deres generaldirektør, Gómez de Enterria, om deres ret til det faste tillæg for skifteholds- og turnustjeneste. De har udtalt, at de havde modtaget genpart af hendes notat af 17. november 1989 til Van den Berge, hvori hun anmodede om, at det faste tillæg for skifteholds- og turnustjeneste, der er fastsat i vedtægtens artikel 56a, blev udbetalt dem fra den 8. september 1990. De finder, at de derfor havde en berettiget forventning om, at de ville modtage det pågældende tillæg. Under disse omstændigheder har de anført, at administrationen ved ikke straks at underrette dem om deres generaldirektørs eventuelle fejl har tilsidesat sin omsorgspligt. Sagsøgerne modtog nemlig først mere end to måneder efter at have modtaget genpart af Gómez de Enterria's ovennævnte notat af 17. november 1989 det notat, som Van den Berge tilsendte Gómez de Enterria den 19. december 1989, hvori han nægtede at yde sagsøgerne det faste tillæg, og som er genstand for denne retssag.

- 36 Sagsøgte har gjort gældende, at administrationen ikke kan drages til ansvar for en fejlagtig fortolkning af en fællesskabsregel, og at løfter, der strider mod vedtægts bestemmelser, ikke kan skabe en berettiget forventning.

Rettens bemærkninger

- 37 For så vidt angår anbringendets første del bemærkes først, at såfremt administrationen uanset af hvilken grund beslutter at indføre skifteholds- og turnustjeneste, er udbetalingen af et tillæg i henhold til vedtægts artikel 56a underkastet betingelserne i forordning nr. 300/76. Da disse betingelser i denne sag som nævnt ikke er opfyldt, kunne sagsøgerne ikke forvente, at de ved at påberåbe sig omsorgspligten, som udøves inden for rammerne af de gældende regler, som institutionen er bundet af, kunne opnå et tillæg i henhold til artikel 56a.

Under disse omstændigheder bør det andet anbringende, første del, forkastes, uden at det findes nødvendigt at behandle påstandene om administrationens tilsidesættelse af arbejdsmiljøreglerne.

- 38 For så vidt angår anbringendets anden del bemærkes, at oplysninger eller løfter, som ikke tager hensyn til vedtægtsbestemmelserne, ikke kan skabe en berettiget forventning. Selv om det forudsættes, at administrationen har tilsidesat sin omsorgspligt ved ikke straks at underrette sagsøgerne om, at oplysningen om, at de havde ret til det pågældende tillæg, og som de fik af deres overordnede den 8. september 1989, var fejlagtig, kan denne omstændighed ikke give de pågældende en ret til et tillæg i strid med gældende bestemmelser.

- 39 Det fremgår af det ovenfor anførte, at sagsøgte bør frifindes for så vidt angår annullationspåstanden.

Formalitetssindsigelsen vedrørende godtgørelseskrav

Parternes argumenter

- 40 Sagsøgte har påstået afvisning af det krav, Devillez har fremsat i sin replik, om godtgørelse af den skade, han skulle have lidt fra 16. september 1990 indtil datoen for udførelsen af lydisoleringen på grund af sagsøgtens undladelse af i tide at gennemføre dette arbejde. Sagsøgte har gjort gældende, at dette krav falder uden for rammerne af den foreliggende sag.
- 41 Devillez finder for sit vedkommende, at den omstændighed, at der efter den lydisolering, der fandt sted efter indbringelsen af den foreliggende sag, stadig er et alt for højt støjniveau, hvilket bekræftes af AIB-Vinçotte's målinger af det akustiske tryk, er en ny omstændighed, som berettiger ham til at kræve godtgørelse under sagens behandling. Under den mundtlige forhandling har han påberåbt sig hensynet til en hensigtsmæssig retspleje som argument for, at kravet kan antages til påkendelse.

Retten bemærkninger

- 42 Det bemærkes først, at ovennævnte krav om godtgørelse overhovedet ikke har nogen forbindelse med den i stævningen nedlagte påstand om annullation af afgørelsen om ikke at yde tillæg i henhold til vedtægtens artikel 56a. Derfor skal spørgsmålet om, hvorvidt det kan realitetsbehandles, behandles uafhængigt af, om annullationssøgsmålet fremmes til realitetsbehandling, idet Retten til enhver tid af egen drift kan behandle formalitetssindsigelser, der bygger på ufravigelige procesforudsætninger (se bl.a. Rettens dom af 18.12.1992, sag T-8/92, Di Rocco mod ØSU, Sml. II, s. 2653, præmis 34, og Rettens kendelse af 28.1.1993, sag T-53/92, Stachelski mod Kommissionen, Sml. II, s. 35, præmis 14 og 17).
- 43 Retten fastslår, at de af sagsøgeren indtrufne nye omstændigheder på ingen måde kan fritage den pågældende tjenestemand fra at følge den i vedtægten fastsatte fremgangsmåde. Under alle omstændigheder skal tjenestemanden, såfremt han ønsker at få godtgjort en påstået skade som følge af det fortsat alt for høje støjni-

veau i trykkeriet, først forelægge ansøgning for ansættelsesmyndigheden i henhold til vedtægtens artikel 90, stk. 1, med opfordring til administrationen om at træffe afgørelse om en eventuel godtgørelse af den påståede skade. Kun en sådan ansøgning giver mulighed for at indlede den administrative procedure i henhold til vedtægtens bestemmelser (se bl.a. Rettens kendelse af 6.2.1992, sag T-29/91, Castelletti m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 77, præmis 28, 29 og 30).

- 44 Heraf følger, at Devillez' krav om godtgørelse må afvises, fordi den behørig administrative procedure ikke har fundet sted.

Sagens omkostninger

- 45 I henhold til artikel 87, stk. 2, i Rettens procesreglement pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. I henhold til samme reglements artikel 88 bærer institutionerne dog selv deres egne omkostninger i tvister mellem Fællesskaberne og deres ansatte.
- 46 I henhold til procesreglementets artikel 87, stk. 3, andet led, kan Retten pålægge endog en vindende part at erstatte den anden part de udgifter, som skønnes at være påført modparten unødvendigt eller af ond vilje.
- 47 Retten fastslår i denne sag, at det først var efter sagens anlæg den 18. oktober 1990, at Parlamentets administration anordnede en ekspertundersøgelse og traf foranstaltninger til nedbringelse af det akustiske tryk i trykkeriet. Men ifølge sagsøgerens påstande, som ikke bestrides af sagsøgte, havde Parlamentets administration allerede den 27. juli 1989 modtaget en sagkyndig erklæring fra dr. de Wilde, hvoraf det fremgik, at støjniveauet i trykkeriet lå på 90 decibel. Dr. de Wilde havde

foreslået flere foranstaltninger til nedbringelse af støjniveauet, samt at der blev udarbejdet audiogrammer ved de årlige lægeundersøgelser. Det fremgår af sagsøgerens ubestridte påstande, at disse forslag ikke blev gennemført. Først efter en ekspertundersøgelse gennemført på Parlamentets anmodning den 18. juni 1991 iværksatte administrationen arbejdet med at mindske støjgenerne. Efter dette arbejde viste resultaterne af en ekspertundersøgelse, der blev gennemført den 9. december 1991 på Parlamentets initiativ, at det var nødvendigt at kræve en ny undersøgelse navnlig af den støj, rotationspressens operatør udsættes for. Resultaterne heraf blev først forelagt Parlamentet den 9. december 1992.

- ⁴⁸ Sagsøgte har således ved sin holdning foranlediget sagsøgerne til at anlægge sag og opretholde deres påstande efter den periode fra den 7. marts 1991 til den 15. maj 1992, i hvilken sagen var suspenderet. Under disse omstændigheder findes det rimeligt at dømme Parlamentet til foruden sine egne omkostninger at betale sagsøgerens.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RETTEN (Fjerde Afdeling)

- 1) Parlamentet frifindes.
- 2) Parlamentet betaler sagens omkostninger.

Bellamy

Saggio

Briët

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 30. juni 1993.

H. Jung

C.W. Bellamy

Justitssekretær

Afdelingsformand